

Mitä on hyvä ymmärtää ekstremistisestä vaikuttamisesta?

Pelastakaa Lapset

Euroopan unionin
osarahoittama

LAPSET ALTISTUVAT VÄKIVALTAISELLE JA EKSTREMISTISELLE MATERIAALILLE VERKOSSA

Lasten ja nuorten radikalisoituminen sekä altistuminen verkossa leviävälle ekstremistiselle verkkovaikuttamiselle on noussut merkittäväksi huolenaiheeksi Suomessa ja kansainvälisesti. Sosiaalisen median alustat ja peliympäristöt ovat tuoneet ekstremistiset aatemaailmat ja yhteisöt helposti saataville. Vihaa lietsovasta puheesta ja väkivaltaisesta materiaalista on tullut monilla verkkoalustoilla jo arkipäivää – ja valitettavasti myös osa monen lapsen ja nuoren digitaalista todellisuutta.

Nuoret ovat erityisen houkutteleva kohde ääriliikkeille, sillä nuoruus on kehitysvaihe, jossa oma maailmankuva ja ajattelun rakenteet ovat vasta muotoutumassa. Nuoruusiässä ajattelu on usein mustavalkoista ja kyky hahmottaa monimutkaisia syy-seuraus-suhteita on vielä kehittymässä. Siksi ekstremistinen materiaali voikin tuntua nuoresta erityisen vetoavalta, sillä se tarjoaa selkeitä ja yksinkertaisia vastauksia monimutkaiseen kysymykseen. Nuoruuden keskeisiä kehitystehtäviä ovat oman identiteetin luominen ja vanhemmista irtautuminen, ja samalla nuoret vasta harjoittelevat keskeisiä elämäntaitoja, kuten tunteiden käsittelyä ja itsesäätelyä. Tämän vuoksi he ovat myös erityisen alttiita omaksumaan ulkoisia vaikutteita.

Vanhempana on hyvä tiedostaa, että lapset ja nuoret todennäköisesti kohtaavat verkossa väkivaltaa sekä vihamielisyyttä sisältävää materiaalia, joka on tarkoitettu vaikuttamaan heidän asennemaailmaansa. Lasten ja nuorten kanssa kannattaa keskustella mahdollisista riskeistä jo etukäteen sekä varmistaa, että heillä on tarvittavat taidot ja osaaminen turvalliseen netin käyttöön. Tärkeintä on osoittaa aitoa kiinnostusta nuorten digielämään kohtaan ja olla heidän tukena haastavissa tilanteissa.

Väkivaltaiselle ja vihamieliselle materiaalille altistuminen vaikuttaa negatiivisesti lapsen mielenterveyteen sekä aiheuttaa ahdistusta ja pelkoa. Materiaali myös rapauttaa uskoa demokraattiseen yhteiskuntaan, normalisoi väkivaltaisia ja syrjiviä asenteita, lisää vastakkainasettelua sekä vaikeuttaa objektiivista suhtautumista asioihin.

Väkivaltainen radikalisoituminen

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka aikana arvot, asenteet ja maailmankuva kärjistyvät ja alkavat sisältää väkivaltaisia piirteitä. Väkivaltainen radikalisoituminen voi johtaa edetessään ekstremismiin.

Väkivaltainen ekstremismi

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan aatemaailmaan perustuvaa väkivallan tukemista, siihen kannustamista, sillä uhkaamista tai sen käyttöä. Ekstremistisiä aatemaailmoja yhdistää tyypillisesti moninaisuuden, yhdenvertaisten ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden vastustaminen.

Ekstremistinen verkkovaikuttaminen

Ekstremistinen verkkovaikuttaminen on toimintaa, jossa hyödynnetään verkkoalustoja väkivaltaisten aatemaailmojen levittämiseen ja arkipäiväistämiseen sekä houkutellessa uusia henkilöitä mukaan toimintaan. Vaikuttamista kohdistetaan sekä laajoihin joukkoihin että yksilöllisesti valittuihin henkilöihin.

MINKÄLAISTA MATERIAALIA NUORET KOHTAAVAT?

Ekstremistiselle sisällölle on ominaista väkivallan ihannointi ja oikeuttaminen, tiettyjen ihmisryhmien ihmisarvon vähättely, alentaminen ja tarkoituksellinen epäinhimillistäminen. Tällaiset sisällöt pyrkivät myös horjuttamaan luottamusta demokratiaan. Erityisesti nuoret altistuvat vähemmistöjä syrjivälle ja rasisiselle materiaalille sekä vihaa lietsovalle puheelle. Myös väkivallanteoista jaettu materiaali on yleistä.

Ekstremististä sisältöä levitetään lasten ja nuorten suosimilla somealustoilla ja peleissä. Tiktok, Instagram, Telegram, Roblox, Minecraft, Discord sekä Snapchat ovat monelle nuorelle tuttuja ja niitä käytetään ekstremistisen verkko-vaikuttamisen välineinä.

Nuorten ei useinkaan tarvitse aktiivisesti etsiä väkivalta- tai vihasisältöjä, vaan he altistuvat materiaalille sosiaalisessa mediassa ja pelialustoilla esimerkiksi suosittelualgoritmien tai ystävien jakaman sisällön kautta.

Ekstremististä sisältöä voi olla vaikea tunnistaa, koska se naamioidaan usein huumorin, meemien tai koodikielen taakse. Usein tavoitteena on vaikuttaa myös tiedostamattomalla tasolla, jolloin ekstremististä viestiä tietoisesti häivytetään.

Ekstremistisen verkkovaikuttamisen keinoja:

- **Koodikielen, kaksoismerkitysten ja viittausten käyttäminen**
Tarkoituksena on luoda ”salaista sisäpiiriä”, lisätä yhteenkuuluvuutta sekä maalata viholliskuvia.
- **Huumorin ja populaarikulttuurin käyttäminen**
Viihteellinen sisältö puhuttelee nuoria, häivyttää vihamielistä viestiä sekä lisää samaistuttavuutta.
- **Tunteisiin vetoava viestintä**
Sisällössä hyödynnetään erityisesti epäoikeudenmukaisuuden ja katkeruuden tunteita ja pyritään kanavoimaan ne vihamielisiksi asenteiksi.
- **Disinformaation ja salaliittoteorioiden levittäminen**
Levitetään virheellistä ja valheellista informaatiota, jolla pyritään oikeuttamaan väkivaltaista aatemaailmaa.
- **Pelillisten elementtien käyttäminen**
Suosituista digipeleistä muokataan versioita, jotka edistävät vihamielisiä aatemaailmoja.
- **Grooming**
Tekijä pyrkii luomaan luottamuksellisen suhteen lapsen kanssa manipuloidakseen häntä myöhemmin ekstremistiseen toimintaan.

MISTÄ VOI TUNNISTAA NUOREN OMAKSUNEEN VÄKIVALTAISIA AJATTELUMALLEJA TAI ALTISTUNEEN EKSTREMISTISELLE VAIKUTTAMISELLE?

Kiinnitä huomiota nuoren puheeseen. Puhe tekee ajattelun ja asenteet näkyviksi.

Jos huomaat nuoren puheessa toistuvia merkkejä haitallisista tai syrjivistä asenteista, on tärkeää puuttua niihin ajoissa. Tällaisia merkkejä voivat olla esimerkiksi:

- Moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden kyseenalaistaminen, kuten tyttöjen ja naisten vähätteleminen tai seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöjen mustamaalaaminen
- Huumorin varjolla esitetyt vähättelevät ja syrjivät kommentit, kuten halventavat vitsit tietyistä ihmisryhmistä
- Voimakas *me vastaan ne* -ajattelu, jossa *ne* ovat vääränlaisia, halveksittavia tai epäinhimillistettyjä (eli niitä verrataan esimerkiksi eläimiin tai vieraslajeihin)
- Uhriutumisen, eli nuori kokee itsensä uhrina, kaltoinkohdeltuna tai syrjäytettynä toisten ihmisryhmien toimesta
- Oman itsen tai yhteisön kanssa jaetun maailmankuvan, ajatusten ja ominaisuuksien näkeminen ylivertaisina suhteessa muihin näkökulmiin

Ekstremistiselle sisällölle altistuminen herättää nuorella usein ahdistusta ja pelkoa. Joissain tilanteissa nuori voi myös vetäytyä ja eristäytyä. Jos nuori on korostuneen haluton keskustelemaan verkossa kohtaamistaan asioista tai hänen elämänpiirinsä kapenee huomattavasti niin mielenkiinnon kohteiden kuin sosiaalisten suhteiden saralla, on tärkeää pyrkiä luomaan keskusteluyhteys nuoreen ja selvittää tarkemmin, mistä on kyse.

MITEN SUOJELLA NUORTA EKSTREMISTISELTÄ VAIKUTTAMISELTA?

1. Tue nuorta käsittelemään vaikeita tunteita ja kannusta positiiviseen vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa.

- Tue nuorta merkityksellisten ihmissuhteiden luomisessa. On tärkeää varmistaa, että nuori löytää itselleen tärkeitä ja turvallisia yhteisöjä, sillä ekstremistisessä vaikuttamisessa pyritään vetoamaan juuri inhimilliseen tarpeeseen kuulua joukkoon ja kokea merkityksellisyyttä.
- Kannusta nuorta toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja vahvista empatiaa. Hyvät empatiataidot mahdollistavat merkityksellisten suhteiden luomisen sekä lisäävät kykyä ymmärtää toisen ihmisen kokemusmaailmaa ja asettua hänen asemaansa.
- Tue nuorta hankalien kokemusten ja epäreilujen tilanteiden käsittelemisessä, sillä juuri epäoikeudenmukaisuuden kokemukset ovat ekstremististen aatteiden polttoainetta.
- Käsittele nuoren kanssa yhdessä, jos hän kokee sosiaalista ulossulkemista tai ulkopuolisuuden tunnetta, jottei kokemus muutu katkeruudeksi tai vihaksi toisia ihmisiä kohtaan.
- Harjoittele tunnetaitoja – tunteiden tunnistamista, ilmaisemista ja käsittelemistä – yhdessä nuoren kanssa. Erityisesti tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus tai näköalattomuus voivat nostaa pintaan pelkoa ja huolta – ja näitä tunteita ekstremistisessä vaikuttamisessa pyritään myös aktiivisesti hyödyntämään.

2. Ole kiinnostunut nuoren elämästä digitaalisissa ympäristöissä.

- Muista, että digitaaliset ympäristöt ovat nuorille tärkeitä kommunikoinnin välineitä ja väyliä oman identiteetin rakentamiselle. Verkko on myös paikka oppia uutta, viihtyä ja ylläpitää kaverisuhteita.
- Älä pelkää kysyä – kaikkea ei tarvitse tietää. Kysy rohkeasti nuorelta sosiaalisen median ilmiöistä ja alustoista, joissa hän viettää aikaa, sekä mitä hän alustoilla kohtaa.
- Kuuntele aidosti – älä sivuuta nuoren kokemuksia. Verkon tapahtumat vaikuttavat nuoren hyvinvointiin samalla tavalla kuin verkon ulkopuoliset tapahtumat. Avoin keskustelu ja kiinnostus luovat turvaa ja auttavat nuorta käsittelemään verkossa kokemaansa.
- Älä syyllistä tai rankaise, jos nuori kertoo kohdanneensa häiritsevää sisältöä verkossa. Muista pysyä myös itse rauhallisena – siten luot turvaa nuorelle.

3. Vahvista nuoren turvallisuutta digitaalisissa ympäristöissä.

- Käsittele nuoren kanssa ajankohtaisia verkkoilmiöitä: Mistä aiheista esimerkiksi disinformaatiota levitetään ja minkälaisia vaikuttamis-mekanismeja väkivaltaa oikeuttavissa sisällöissä sovelletaan.
- Keskustele nuoren kanssa, miten toimia ekstremististä sisältöä kohdatessa: Pyydä, että lapsi kertoo kohtaamastaan sisällöstä turvalliselle aikuiselle, ei jaa sisältöä eteenpäin eikä reagoi siihen ja ilmiantaa sisällön palveluntarjoajalle. Tarvittaessa ilmoittakaa yhdessä viranomaiselle.
- Tutustu digitaalisten alustojen turvallisuusasetuksiin ja ilmoitus-käytäntöihin yhdessä nuoren kanssa. Useilla alustoilla voi esimerkiksi rajoittaa haitallisen sisällön näkyvyyttä.

4. Korosta yhdenvertaisuutta ja demokratian positiivisia vaikutuksia.

- Kannusta nuorta toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja kunnioittamaan erilaisia näkemyksiä. Vastakkainasettelun sijaan korosta yhteisiä ominaisuuksia ja jaettuja inhimillisiä kokemuksia.
- Keskustele nuoren kanssa sananvapaudesta painottaen myös sananvapauteen liittyvää vastuuta – sananvapaus ei oikeuta kenenkään ihmisarvon loukkaamiseen.
- Korosta yhdenvertaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokraattisen yhteiskunnan positiivisia vaikutuksia sekä yksittäisille ihmisille että laajemmin yhteisöille.

Vihaa lietsova puhe ei ainoastaan vahingoita yksilöä, vaan se rapauttaa luottamusta yhteiskuntaan, lisää vastakkainasettelua ja heikentää demokratian peruspilareita. Digitaalisesta maailmasta keskusteleminen on tärkeää myös siksi, että nuoret oppivat tunnistamaan haitallisen sisällön vaikutuksia laajemmin ja ymmärtämään, että vihaa lietsova puhe ja väkivallan näkeminen verkkoympäristöissä muovaavat ihmisten asenteita ja toimintaa myös verkon ulkopuolella.

Jos sinulle herää voimakas huoli nuoren hyvinvoinnista, älä epäröi pyytää apua.

- Ota yhteyttä nuoren arjessa toimiviin tahoihin, kuten kouluun, oppilaitokseen tai nuorisotoimeen tuen saamiseksi.
- Paikalliset moniammatilliset ankkuritiimit tukevat nuorten radikalisoitumiseen liittyvissä huolissa.
- Poliisin Nettivinkki-palvelussa voi ilmoittaa huolesta ja saada poliisin apua.

LUE LISÄÄ
VERKKOSIVUILTAMME

pelastakaalapset.fi/turvanuotta

Pelastakaa Lapset

**Euroopan unionin
osarahoittama**